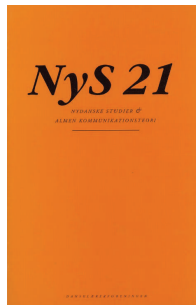

NyS

Titel:	Dialogiske genrer i den mundtlige diskurs
Forfatter:	Erik Møller
Kilde:	<i>NyS – Nydanske Studier</i> & <i>Almen kommunikationsteori</i> 21, 1996, s. 61-81
Udgivet af:	Dansklærerforeningen
URL:	www.nys.dk

© NyS og artiklens forfatter

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre NyS-numre (NyS 1-36) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

DIALOGISKE GENRER I DEN MUNDTLIGE DISKURS

AF ERIK MØLLER

INDLEDNING

Der har været stor erkendelsesteoretisk interesse inden for lingvistikken for at beskrive den struktur som sproget er opbygget efter, men denne interesse har alene været samlet om de sproglige niveauer fonologi, morfologi og syntaks. Betragtningerne har derfor udelukkende omfattet den strukturelle opbygning af sproget til og med sætningsgrænsen. Hvad der er af struktur ud over denne grænse, har kun været meget perifert beskrevet. Enkelte forskere, fx Noam Chomsky, har endda påstået at sætningens grænse samtidig udgjorde lingvistikens grænse.

Inden for de sidste 30 år har der dog været gjort forsøg på at beskrive større tekstuelle enheder fra sprogligt hold¹. Forsøgene har udkrystalliseret sig i flere skoledannelser hvoraf de vigtigste er tekstlingvistik og konversationsanalyse. Tekstlingvistikken har set på hvordan især skrevne tekster er opbygget (fx Beaugrande & Dressler 1981). Konversationsanalysen har fokuseret på hvordan samtaler er opbygget af taleture og hvordan disse taleture er opbygget i sekventielle enheder, kaldet sammenhængende par (fx Sacks, Schegloff and Jefferson 1978:28).

Kun en overraskende lille gren af sociolingvistikken har beskæftiget sig med hvordan samtaler strukturelt er opbygget, på trods af at sociolingvistikken benytter samtaler som sin empiriske hovedkilde. Man har indskrænket sig til at fokusere på en enkelt mundtlig genre, narrativen (fx Labov 1972), og udforskningen af større enheder må karakteriseres som spredt og teoretisk usammenhængende.

I denne artikel vil jeg vise hvordan man inden for det sociolingvistiske paradigme kan arbejde videre med genrebegrebet og forsøge ad empirisk vej at opbygge en sociolingvistisk genreteori. Mit fokus er de genrer der er dialogisk definerede, dvs. genrer der i deres grundstruktur kræver mindst to deltagere som i fællesskab producerer udsagn der kan bidrage til realisa-

tionen af genren, sådan at det propositionelle indhold der fremkommer under afviklingen af talen, ikke er bundet til én person alene. Jeg vil vise hvordan man kan definere dialogisk opbyggede genrer, og derefter undersøge strukturen i en bestemt genre, nemlig holdningsudvekslingen.

1 UDGANGSPUNKTET FOR EN SOCIOLINGVISTISK GENRETEORI

Når jeg omtaler mit forsøg på at opstille en genreteori som et sociolingvistisk projekt, skyldes det at sociolingvistikken, sådan som den udfolder sig i dag, har et forklaringsproblem. Hvis vi ser på den sociofonetiske forskning der er udført (og det er den der er udført mest af inden for sociolingvistikken), fokuserer den på at korrelere sproglige data med ikke-sproglige variable som fx køn og klasse. Forklaringen på hvorfor den sproglige variation eksisterer, hentes så at sige uden for sproget, især med henvisning til informantens sociale og kønsmæssige placering i en given samfundsstruktur. Der er derimod ikke gjort forsøg på at forklare fonetisk variation *sprogligt* ud fra forhold betinget af at de fonetiske træk indgår i større sammenhængende strukturer fra enkeltlyd til ord til talehandling til genre. Hvis man ønsker at kunne forklare fx sociofonetiske realisationer sprogligt, mener jeg det er nødvendigt at have et klart billede af hvordan sproget hænger sammen fra mindste enhed til største, og af hvordan den gensidige afhængighed er mellem disse niveauer. Udforskningen af talesprogets genrer er således en del af det jeg i forbindelse med mit arbejde med genren fortælling har kaldt sociopragmatik (Møller 1993:12).

Suzanne Romaine har beskrevet hvordan en forventning om entydig struktur mindskes alt efter hvilket sprogligt niveau man befinder sig på: entydighed i strukturen er størst på det fonologiske niveau og mindst på det pragmatiske (Romaine 1984). En anden måde at sige det på, er at den talende har mindst kontrol over den fonologiske struktur og størst over den pragmatiske. Beskrivelsen af genrestrukturer vil derfor aldrig kunne have samme entydighed som fx beskrivelsen af fonologiske strukturer. Man må på den anden side antage at hvis der ingen struktur var, så ville de talende ikke kunne få hold på talestrømmen, de ville ikke kunne genkende og afkode de ytringer der blev sagt. En form for struktur må således findes.

Det er kun få forskere der har beskæftiget sig med hvilke genrer man kan finde i den mundtlige diskurs. Den grundlæggende afhandling er af William Labov og indgår som et kapitel i hans bog *Language in the Inner*

City (Labov 1972). I artiklen beskriver Labov, i en kvalitativ analyse, hvordan en hverdagsfortælling defineres, og hvordan en velformet narrativstruktur ser ud.

Fire anerkendte internationale forskere har arbejdet med genrer inden for det sociolingvistiske paradigme. Den første er amerikaneren Dell Hymes der ud fra mere overordnede betragtninger har placeret genrer i sin sprogbrugsetnografiske SPEAKING-model (Hymes 1972). De er for ham sammenfaldende med folkløstikkens opfattelse af genrer som ritualiserede genrer, og Hymes nævner "poem, myth, tale, proverb, form letter, editorial" som eksempler (1972:65). Han har dog ikke i sine arbejder beskæftiget sig med genrer på empirisk grundlag. De tre øvrige forskere har derimod beskæftiget sig med genrer ud fra konkret empiri. Amerikaneren Charlotte Linde har – i samarbejde med Labov – undersøgt om der er variation i den måde folk beskriver deres lejligheder på (Linde & Labov 1975)². Australieren Barbara Horvath har – inspireret af Linde og Labovs undersøgelse – undersøgt hvordan folk beskriver deres skoler (Horvath 1985). Inden for de seneste år er hun begyndt at interessere sig for hvilke genrer, ud over fortælling, den almindelige hverdagsdiskurs indeholder (Horvath *NWAVE* XV). Endelig har Deborah Schiffrin undersøgt hvordan opremsninger er strukturelt opbygget (Schiffrin 1994), men hendes forskning specifikt i genrebegrebet må dog betegnes som mindre væsentlig i forhold til hendes øvrige arbejde.

Jeg har selv arbejdet videre med Labovs definition og strukturbeskrivelse af narrativen og har på et dansk materiale undersøgt og beskrevet fortællingers struktur. Variationen i den strukturelle opbygning af fortællinger er beskrevet ud fra et sociolingvistisk synspunkt (Møller 1993). Mine resultater peger på at der er færre og mindre sociolingvistiske forskelle i de danske fortællinger end i de fortællinger Labov beskriver. Den variation vi finder i de danske fortællinger peger på at fortælleren indretter sin fortællingsstruktur efter hvilken kommunikativ funktion den skal udføre i konteksten, altså at der er hvad jeg vil kalde pragmatisk variation.

Det der kendetegner de ovenstående undersøgte genrer: fortælling, beskrivelse og opremsning, er at de alle findes i det sociolingvistiske interview, og at det sociolingvistiske interview netop er det sted hvorfra alle undersøgelser henter deres datamateriale. Ydermere gør det sig forholdsvis gældende at disse genrer er monologiske i deres struktur – monologisk forstået på den måde at det propositionelle indhold normalt kun viderebringes af én person og kun er kendt af denne. I interviewets konversations-

struktur indgår genrerne oftest som svar på spørgsmål stillet af intervieweren; det er altså genrer der kan fremprovokeres af interviewer.

Man har også set forsøg på at opstille typologier for talesprogsgenrer med udgangspunkt i, eller måske rettere med inspiration i, skriftsprog, som foreslået af Ole Togeby (1994). Jeg mener at det er en farlig vej at gå fordi man ikke møder talesproget på dets egne præmisser. Så længe vi reelt ved så lidt om hvordan talesproget er opbygget, så snart vi når ud over ytringen eller de sammenhængende par, skal man være yderst varsom med at lægge teoribygninger eller genredefinitioner – hentet fra andre vidensområder – ned over talesproget.

Jeg foreslår derfor at man går empirisk til værks. Ud fra det konkrete tekstarbejde kan man så langsomt begynde at abstrahere og teoretisere, men den modsatte proces er ikke gavnlig og ej heller valid.

2 DEFINITION AF GENRER

I definitionen af dialogiske genrer følger jeg til dels de krav som Horvath har opstillet (Horvath & Eggins, under udg.). Kravene til en genre lyder

- 1) at den er kohæsiv
- 2) at den er kohærent
- 3) at den er dialogisk
- 4) at den indeholder en intern struktur

De to første krav er inspireret af Halliday (1985). Kohæsion refererer til grammatiske relationer, som reference, konjunktion, ellipse etc. Det betyder at man fokuserer på de grammatiske former der markerer sammenhæng mellem sætninger, fx pronominalisering.

Kohærens drejer sig om det situationelle hvortil der er knyttet tre forhold: *field*, *mode* og *tenor*. *Field* refererer til emne eller det der bliver talt om, *mode* drejer sig om sprogets rolle i situationen, og *tenor* drejer sig om magtforholdet mellem de talende. *Field*, *mode* og *tenor* skal være konstante over et stræk før der er tale om kohærens.

Det tredje krav understreger det dialogiske, at der netop er tale om en udveksling mellem mindst to personer. De er fælles om at bygge en proposition op, og ingen af dem har adgang til propositionen alene.

Det fjerde krav drejer sig om at genren skal indeholde en intern struktur. Fx foreslog Labov at den velformede narrativ indeholdt strukturelementer-

ne *abstract, orientation, complicating action, evaluation, result, coda* (Labov 1972:363).

3 METODISKE PROBLEMSTILLINGER

Et af de første problemer man løber ind i, er afgrænsningen af den genre man ønsker at analysere. Så længe man opererer med monologiske genrer som fx fortælling, er det muligt at opsætte definitioner og afgrænse genrer uden de store problemer. Når man forsøger at definere dialogiske genrer, er problemet markant større. Normalt oplever vi tale, når vi blot lytter til den, som en kontinuerlig strøm hvor der ikke er nogen begyndelse eller slutning. Det er i denne strøm at der skal lægges nogle definitoriske snit og afgrænses genrer og realiserede tekster. Ikke alt hvad der forekommer i talestrømmen, hører til en bestemt genre; der kan være tale om parallelsamtaler, om forsøg på at indføre nye genrer, om forsøg på at skifte emne, eller om tale der har med afviklingen af diskursen og interaktionen at gøre.

Det er mere problematisk at afgrænse dialogiske genrer end fx fonologiske variable. Det skyldes at genren som analytisk enhed er en mere kompleks størrelse end den fonologiske variabel. I denne forbindelse skal man endvidere erindre sig at der er arbejdet meget mere på et sociofonetisk niveau end på et pragmatisk genreniveau idet den sociopragmatiske disciplin er en yngre disciplin end sociofonetikken. Det er altså mere et endemål at kunne kvantificere sine resultater og beskrive forskellige former for variation, end det er det arbejde der ligger umiddelbart for.

4 VALG AF DATAMATERIALE OG GENRE TIL UNDERSØGELSE

Hvis det er dialogiske genrer man som forsker ønsker at beskrive og få adgang til at beskrive ud fra empiriske iagttagelser, så er det sociolingvistiske interview et dårligt datamateriale. Dialogisk opbyggede genrer er nemlig umulige at fremprovokere under de betingelser hvorunder et sociolingvistisk interview optages idet det ikke er muligt for interviewerens at indgå i de talepositioner der skal til for at udløse og afvikle disse genrer fordi hun ikke kan undgå de begrænsninger som rollen som interviewer placerer hende i. Man må istedet have fat i et datamateriale der i højere grad minder om eller er hverdagssamtaler. Jeg har derfor valgt at benytte de gruppesamtaler som Projekt Bysociolingvistik optog. (Mht. en nærmere beskrivelse af

betingelserne for optagelse og en beskrivelse af informantpopulationen, se Møller 1993, især kap. 2 og 3.)

På baggrund af det materiale jeg har siddet med, har jeg valgt en genre ud til nærmere analyse, nemlig holdningsudvekslingen. Den forekommer relativt hyppigt i gruppesamtalerne i modsætning til fx skænderi og diskussion, genrer der kan siges at være optrapninger af den uenighed der eventuelt kan vise sig i holdningsudvekslingen. Det peger på gruppesamtalen som en social begivenhed hvor hovedformålet er at have en hyggelig og uforpligtende snak.

Hvad krav 1, 2 og 3 i definitionen angår, er de relativt lette at applicere på datamaterialet. Men det er selvfølgelig ikke altid entydigt hvor i en talestrøm man skifter emne; der kan være stræk hvor man kan sige at interaktanterne forhandler om en definition af emnet, at man bevæger sig fra et emne mod et andet (Johansen 1994:52ff). Det er dog muligt analytisk at afgrænse passager hvor man kan hævde at her er emnet X.

Det fjerde krav er det mest interessante og mest komplekse at arbejde med i undersøgelsen. Horvath hævder at en intern struktur er en struktur lig den der forekommer i fortællinger (Horvath *NWAVE* XV). Jeg mener dog at man i første omgang skal tage dette krav med en gran salt. Det er nok mere korrekt at antage at den struktur der findes i monologiske genrer – og nok især i fortællingen – er en struktur med mindre variation end den man vil finde i de dialogiske genrer. I dem er der netop tale om at forskellige personer skal bidrage til at opbygge en fælles proposition; strukturen og indholdet kan kun etableres af flere personer i fællesskab. Der vil derfor være et større spillerum i forekomsten af strukturelementerne og den rækkefølge de skal eller kan komme i end i monologiske genrer. En taler behøver fx ikke at nævne sin uenighed til en fremsat holdning, men kan blot ytre en modholdning idet interaktanterne ved at der bag modholdningen også foreligger en uenighed. Her er det på sin plads at understrege den pointe at den type struktur vi leder efter på pragmatisk niveau, er af en ganske anden karakter end den man finder indtil sætningsniveau. Strukturen er mere variabel og mere udsat for de talendes sproglige kreativitet. Men igen er der tale om variation imellem genrerne. Jeg antager at strukturen i dialogiske genrer er mere varierende end i monologiske genrer fordi der ved de monologiske genrer ofte er et andet krav om en æstetisk fremførelse af genren end ved de dialogiske. Fx påstår Labov at den struktur han opstiller for narrativen, er den velformede struktur. Det æstetiske krav der er knyttet til visse monologiske genrer, minimerer så at sige variationsmulighederne.

5 GENREN HOLDNINGSUDVEKSLING

En holdningsudveksling er en genre hvis formål er at udtrykke, forsvare og udveksle holdninger om mennesker, ting og begivenheder. En holdning udtrykker en subjektiv stillingtagen, ikke et objektivi faktum. Det drejer sig om hvordan en taler bedømmer hvad der er rigtigt/forkert, godt/dårligt etc.

Der knyttes en holdning til en genstand eller et sagsforhold hvorefter der følger en udveksling mellem to eller flere interaktanter om den pågældende holdning. Vi kan tage eksemplet "De her småkager smager godt" hvor genstanden er en del af den reelle verden", her "småkager", og holdningen er en tilskrivning af en personlig stillingtagen til genstanden, i form af en holdningsmæssig leksikalsk størrelse, ofte et adjektiv eller et adverbium, her "godt".

Strukturen for en holdningsudveksling ser således ud:

holdning – reaktion – (bevis) – (løsning)

Den minimale udveksling består af *holdning* og *reaktion* – og disse to elementer skal være realiseret for at genren er realiseret. Strukturelementerne *bevis* og *løsning* hører til i elaborerede udgaver, og deres forekomst er afhængig af hvilken reaktion der kommer.

5.1 ENIGHED OM HOLDNINGEN

Lad os begynde med at se på den minimale holdningsudveksling hvor der er enighed om holdningen. Den kan beskrives ved følgende formel:

Holdningsudveksling: holdning – reaktion (enighed)

og med et konkret eksempel – godt nok konstrueret – kan vi udfylde strukturen

EKSEMPEL 1

- A: 1 hendes nye bil er virkelig lækker (*holdning*)
B: 2 ja den er flot (*reaktion:enighed*)

Vi ser at den minimale holdningsudveksling består af et udsagn om en genstand, "bilen", hvortil der knyttes en holdning, at den er "lækker", replik 1. Den efterfølges af en replik der indeholder *reaktionen: enighed*, dvs. accept af den fremsagte holdning, uden at den tilføjer noget nyt til holdningen.

Derefter kan der skiftes emne og genre. *Reaktionen: enighed* fremmer således ikke en omfangsrig realisation af genren, og i uformelle samtaler finder vi da heller ikke ofte så minimale realisationer.

De minimale holdningsudvekslinger er dog så korte at vi normalt ikke oplever dem som holdningsudvekslinger, på samme måde som Labovs minimale definition af en narrativ (Labov 1972:359f) ikke falder sammen med hvad vi normalt genkender som narrativer i en løbende talestrøm. Det gælder for begge genrer at de skal have en vis udstrækning over tid før de kan genkendes som de pågældende genrer af samtaleparterne. For holdningsudvekslingens vedkommende kan det normalt kun ske hvis der er uenighed om den fremsatte holdning. Den formelle afgrænsning inkluderer således flere holdningsudvekslinger end en fænomenologisk afgrænsning ville gøre.

Til selve holdningen knyttes ofte noget baggrundsinformation der fungerer som forudsætning for at forstå og retfærdiggøre selve holdningen. Et eksempel er følgende hvor en mor (Brith) taler om sin datter, der har været barnestjerne i en film, med sin mand Hans-Henrik og sin søster Jeanne:

EKSEMPEL 2

- Brith: 1 men jeg tror det T P det er hårdt P sådan en hovedrolle der
(*holdning*) PP tre måneder står det på (*orientering*)
Hans-Henrik: 2 man skal have fri fra skole (*orientering*)
Jeanne: 3 ja det er næsten for meget igen for sådan nogen små nogen
(*reaktion: enighed*)
Brith: 4 ja det er ret meget det er det (*evaluering*)

(T = tøvlyd, P = kort pause, PP = længerevarende pause)

Vi ser at Brith i replik 1 begynder med at fremsætte en holdning om at det er hårdt for et barn at have en hovedrolle i en film, derefter begrundet hun sin holdning med baggrundsinformation: at den pågældende filmindspilning varede tre måneder. Hans-Henrik giver yderligere baggrundsinformation i replik 2: at børneskuespillerne skal have fri fra skole i indspilningsperioden. Jeanne udtrykker derefter en reaktion der udelukkende indeholder enighed, replik 3. Til slut evaluerer Brith så udsagnet hvor hun understreger sin egen holdning, replik 4.

Man kan bemærke at jeg ikke lader *evaluering* optræde som et genrespecifikt strukturtræk. Det er nemlig min opfattelse at man finder evaluering i

alle genrer, og at den noget nær kan placeres hvor som helst i forløbet. Jeg mener således i modsætning til Labov at evaluering drejer sig mere om diskursens afvikling end om genrestrukturen (Labov 1972:374). Men igen kan der være tale om at evaluering fungerer anderledes i dialogiske genrer end i monologiske – det må komme an på en empirisk prøve.

Når reaktionen er enighed om den fremsatte holdning, kan strukturelementet *bevis* forekomme, men altså som fakultativt element. Beviset er i disse situationer eksempler på hvad den specifikke holdning er. Vi møder de to søskende Thorkild og Alice, samt feltarbejderen Erik:

EKSEMPEL 3

- Thorkild: 1 det er det samme som som for eksempelT hvad hed- Troels
Trier ik' P (*orientering*)
- Erik: 2 ja
- Thorkild: 3 jeg synes han er herlig mand (*holdning*)
- Erik: 4 (ler)
- Thorkild: 5 ?(der er nogen mand)? de s- de P de ser rødt når de ser ham
ik' (*orientering*)
- Alice: 6 ja
- Thorkild: 7 eller hører ham P (*orientering*)
- Alice: 8 og Rebecca Brüel (*orientering*)
- Erik: 9 kan du lide ham
- Alice: 10 jeg synes de er gode (*reaktion:enighed*)
- Erik: 11 ja P jamen jeg synes også de er fine det synes jeg godt nok
(*reaktion:enighed*)
- Alice: 12 og de har fået så meget god kritik for det de laver fordi P H
detT det er sgu noget folk de kan forstå (*bevisførelse*)
- Thorkild: 13 jamen så er det også sådan nogetT altså hverdags P -ting og
sager ik' (*bevisførelse*)
- Alice: 14 ja
- Erik: 15 mm
- Thorkild: 16 problemer og sådan noget de synger om (*bevisførelse*)
- Alice: 17 jeg synes detT er helt godt P jeg kan lide dem (*evaluering*)

(?(.....)? betyder usikkerhed om hvad der siges, H = vejtrækning)

I eksemplet ser vi at Thorkild i replik 3 vurderer en kontroversiel musiker, Troels Trier, højt. For at forstå betydningen af denne holdning indfører han noget orientering hvor han forklarer at der findes personer der vurderer Trier diametralt modsat, nemlig som en uudholdelig person. Det sker i

replikkerne 1, 5 og 7. Alice kompletterer baggrundsinformationen ved at tilføje navnet på Triers kone, Rebecca Brüel, i replik 8. Hun nævnes fordi hun optræder sammen med sin mand, og derfor er udsat for noget nær samme følelser af bestemte mennesker som Trier er det. Herefter fremsætter hun på Eriks opfordring *reaktionen: enighed*, replik 10, og Erik erklærer ligeledes sin enighed i replik 11. Derefter fremfører Thorkild og Alice i fællesskab i replikkerne 12, 13 og 16 en *bevisførelse* for hvad de forstår ved “herlig” og “god”: at det er noget musik folk kan forstå fordi teksterne drejer sig om folks hverdagsproblemer.

5.2 UENIGHED OM HOLDNINGEN

Foruden *reaktionen: enighed* – som vi har set i eksemplerne ovenfor – kan reaktionen også indeholde udsagn med *udsættelse af enighed*, fx “hvorfor mener du det der”, med *indrømmende enighed*, fx “ja det kan du da selvfølgelig have ret i set ud fra dit synspunkt”, eller med udsagn om *uenighed*, fx “jeg kan slet ikke forstå at du kan sige sådan noget”. Alt efter reaktionens karakter ser vi en *bevisførelse* enten for eller imod holdningen, dvs. at alt andet end *reaktionen enighed* fremmer en omfangsrig realisation. Så snart der ikke udtrykkes *reaktion: enighed*, ser vi den udvidede model i brug:

holdning – reaktion – bevis – løsning

og nu er både *bevis* og *løsning* obligatoriske elementer. Det betyder at teksterne generelt bliver meget længere end ved den erklærede enighed. Det betyder også at det bliver mere kompliceret at afgøre hvilke strukturelementer der er i spil, hvilke afgrænsninger af talestrømmen der hører ind under genren, hvad de enkelte strukturelementer skal tælle som, etc.

Det følgende er et eksempel på en holdningsudveksling hvor reaktionen er uenighed. Det er de to søstre Brith og Jeanne fra eksempel 2 der diskuterer, og Briths ægtemand Hans Henrik og Jon (feltarbejder) giver undervejs deres besyv med. Når man lytter til sekvensen, er det kendetegnende at der udtrykkes stærk emotionalitet. Selv om det kan være svært at forstå hvad det er der helt præcist tales om, er der ingen tvivl om at der er mange følelser på spil hos de to kvinder:

EKSEMPEL 4

- Brith: 1 men det T P er udmærket at man T kan vende tilbage igen P
Thvis man har haft et job et sted PP så PP men jeg PP jeg
skal Tikke sidde og tegne i otte timer vel P jeg skal ud hvor
der sker Tnoget (*orientering*)
- Jon: 2 ja
- Brith: 3 ud og være med PP ud T P lytte P høre P se hvad der P ople-
ve PP (*orientering*)
- Jon: 4 ja PP
- Brith: 5 fordi så T Ter dagen P så kan den aldrig nogen sinde blive dårlig
PP hvis du har T mennesker omkring dig PP Tså kan den kun
være god PP fordi mennesker i sig selv det er jo T T P værdis-
fuldt PP (*orientering*)
- Jon: 6 ja men du er så positiv Brith (ler) (*evaluerig*)
- Brith: 7 jamen jamen det T jeg kan da ikke ændre mit synspunkt
(*holdning*)
- Jeanne: 8 det er lige før jeg bliver dårlig altså (ler) (*reaktion: uenighed*)
- Brith: 9 nej jamen Jeanne P der er ikke engang løgn når jeg går og
arbejder iblandt P så mange mennesker P og det er uanset
om det P er i hospitalsverdenen eller byggebranchen (*bevis-
førelse*)
- Jeanne: 10 (griner)
- Brith: 11 PP så PPP det T det er
- Jeanne: 12 ja det ved jeg sgu ikke altså jeg går da også og arbejder mel-
lem syv hundrede andre folk ik' men altså (*bevis:forkastelse*)
(*bevisførelse*)
- Brith: 13 ja nå men altså jeg T går sgu ikke på arbejdet uden at have
min T min sjæl med mig vel fordi så kunne jeg lige så godt
lade være med at gå på arbejdet PP (*bevisførelse*)
- Jeanne: 14 nej men det kan man jo ikke have altid vel PP (*bevis:forka-
stelse*)
- Brith: 15 det kan du ikke men du kan T godt have noget af den med
alligevel PP selv om du g- ikke føler du har lyst til at gå på
arbejde PP (*bevisførelse*)
- Jeanne: 16 ja
- Brith: 17 så gør du det alligevel
- Jeanne: 18 ja ja selvfølgelig PP det er klart
- Brith: 19 og så når du først kommer til på dit arbejde P
- Jeanne: 20 så bliver man der T P hellere femten timer længere end man
går hjem klokken fire P
- Brith: 21 så T føler du alligevel et eller andet PP for dem der går på
arbejde og skal T stå og PP putte et eller andet i P fra et trans-
portbånd P der kan jeg godt forstå de lader hovedet blive
hjemme PP det kan der ikke være meget T T (*bevisførelse*)

- Jeanne: 22 dem er der vel også nogen der altså derT er vel også nogen
der kan lide det ik' (*bevisførelse*)
- Brith: 23 jamen det jo jo det er rigtig nok men der kan ikke være
megetT T P go over dem vel PP (*indrømmende accept af
bevis*)
- Jeanne: 24 ja det
- Brith: 25 der må være nogetT stilstand P de må have ligesom ople-
vet nok PP (*bevisførelse*)
- Jeanne: 26 det tror jeg såmænd ikke (*bevis:forkastelse*)
- Brith: 27 fordi når man går på arbejdet såT lærer du og oplever du
jo også en hel masse (*bevisførelse*)
- Jeanne: 28 jaT PP det skal de såmænd nok også gøre bare på en
anden måde P (*bevisførelse*)
- Brith: 29 ja det ved jeg sgu ikke rigtigt altså P der PP jeg tror detT
er en lidt ensformig tilværelse PPP nå men jeg tror stadig-
væk på PP hvis du behandler alle P Tsom du selv gerne vil
behandles PP det tror jeg virkelig på PP (*indrømmende
accept af bevis*) (*bevisførelse*)
- Jeanne: 30 ja ja P det tror jeg da også helt sikker på PPP (*bevis:accept*)
- Brith: 31 og man skal ikke være bleg for at vise det PP man skal
ikke være bleg for at erkende hvis du ikke kanT PP klare
det derT PP så er det da bedre Tog sige duT det går sgu
ikke vel PP du må have fat i en anden PPP lære at respek-
tere hinanden (*bevisførelse*)
- Jeanne: 32 (småfniser) jaH (ler)
- Jon: 33 s-T det er storesøster der taler
- Jeanne: 34 ja (ler) (uf) børnene
- Hans-Henrik: 35 hm hm (fniser)
- Brith: 36 nej P det erT
- Jeanne: 37 nej men jeg har aldrig hørt noget lignende
- Brith: 38 nå men detT detT er ikke
- Jeanne: 39 altså det må jeg ærlig indrømme (ler) P
- Brith: 40 nej nej men detT
- Jeanne: 41 jeg er dybt chokeret P
- Brith: 42 det kan godt være P så er det på tide PP at du finder ud af
det (leende)
- Jeanne: 43 ja PP
- Brith: 44 men hvad er du chokeret over PPP
- Jeanne: 45 nå men sådanT P altså PP bare hele din måde sådanT
fremføre (leende) alle de positive ting på H (ler)
- Brith: 46 men der er da også masser af negative tingT P selvfølgelig
PP men dem skal du jo også løse hen ad vejen
(*løsning:indrømmende enighed*)
- Jeanne: 47 (tsk) ja PP de bliver også positive på et eller andet tids-
punkt selvfølgelig (*løsning:enighed*)

- Brith: 48 det skulle de da gerne blive (*løsning:enighed*)
 Jeanne: 49 når du har løst dem såT P så må det jo være positivt
 (*løsning:enighed*)
 Brith: 50 Tjamen så kan det jo være ligemeget PPP (*evaluering*)
 (derefter følger 20 sekunders pause)

(PPP = meget lang pause, (tsk) = læbelyd, (uf) = uforståelig tale)

Efter at Brith har fremsat noget orientering om sit forhold til sit arbejde (replikkerne 1, 2 og 5), evaluerer Jon i replik 6 hvad Brith har sagt: "ja men du er så positiv Brith". Det er ikke helt entydigt hvad Jon mener med sin *evaluering*. Den bliver ledsaget af en latter der bedst kan karakteriseres som let sarkastisk, og med Briths respons i replik 7 (og den skal vi komme tilbage til) kan man afkode replikkens udsagn som om Jon mener at Brith er *før* positiv, at det hun siger om sin måde at gå på arbejde på, ikke stemmer overens med virkeligheden. Brith reagerer da også på Jons evaluering ved at fremsætte en *holdning* "jeg kan da ikke ændre mit synspunkt" (replik 7), holdningen er en reaktion på den evaluering Jon fremsatte og samtidig en sammenfatning af hvad hun har sagt som *orientering* i replikkerne 1, 2 og 5. Hun reagerer altså på Jons udsagn som om det var et skeptisk udsagn om hendes holdning til hendes arbejde og ikke en positiv tilkendegivelse. Lillesøster Jeanne erklærer sin uenighed med søsteren og sin enighed med Jon i replik 8, med udsagnet: "det er lige før jeg bliver dårlig altså".

Jeanne replik 8 udtrykker den stærkeste uenighed med søsteren i hele gruppesamtalen. Når Jeanne vælger at blive uenig med sin søster netop her, så skyldes det måske at replikken ikke fremstår som en selvstændig holdning i opposition til søsteren, men derimod som en støttende tilkendegivelse af den *evaluering* som Jon udtrykte i replik 6. Hun tror måske at holdningsudvekslingen primært vil komme til at foregå mellem Brith og Jon, men som det fremgår af den måde som udvekslingen udvikler sig på, trækker Jon sig tilbage og det bliver Jeanne der kommer til at stå som ansvarlig for at markere og fastholde uenigheden med Brith.

Derefter følger en lang sekvens, fra replik 9 til replik 31, hvor de to søstre producerer henholdsvis *bevis* og forkastelse af bevis (*bevis:forkastelse*); Brith tager initiativet idet hun skaffer bevis, hvorefter Jeanne forkaster de beviser som Brith fremfører. I replik 12 "ja det ved jeg sgu ikke altså jeg går da også og arbejder mellem syv hundrede andre folk ik' men altså" udtrykker Jeanne først eksplicit en forkastelse af Briths *bevis* i replik 9, hvorefter hun fremfører et *bevis* for at Jeanne's *bevis* ikke holder. I replik 22 "dem er der vel også

nogen der altså derT er vel også nogen der kan lide det ik” udtrykker Jeanne derimod kun et *bevis* imod Briths *bevis* i replik 21, og en forkastelse af Briths *bevis* i replik 21 er derfor underforstået.

Brith må hele tiden at forsvare sin *holdning* til sin glæde ved sit arbejde fordi både Jon (sådan forstås det af Brith) og Jeanne er uenige, hvorfor hun må gå til angreb for at forsvare sig imod deres uenighed og ved *bevisførelse* få den omstødt. Jeanne forbliver i en forsvarsposition og benægter hele tiden Briths beviser. Hun fremfører ikke på noget tidspunkt en *modholdning* med et selvstændigt standpunkt, men bruger i stedet sin energi på at imødegå Brith og hvad hun står for, dvs. Jeannes standpunkt fremstår kun indirekte i form af negation af hvad Brith står for. Briths beviser drejer sig om hendes egen måde at forholde sig til sit arbejde på, der af hende opfattes som den rigtige, og om andres menneskers manglende engagement i deres arbejde. Mod dette bevis fører Jeanne to *beviser*: hun er også selv som Brith (replik 12) og det er alle andre mennesker også bare på deres måder (replik 28) – altså lige meget hvad, så skal Brith ikke tro at hun er noget særligt.

Jeanne står stejlt på sin afvisning af Briths *bevisførelse*, og det er da også Brith som begynder en tilnærmelse til Jeannes *bevisførelse*. Det sker i replik 23 hvor Brith siger “jamen det jo jo det er rigtigt men der kan ikke være megetT T P go over dem vel” som er en *indrømmende accept* af Jeannes *bevisførelse* i replik 22. På samme måde fungerer replik 29 som en accept af Jeannes *bevisførelse* i 28, selv om hun umiddelbart efter sin *indrømmende accept* finder yderligere et argument frem for sin egen holdning. Jeanne accepterer i replik 30 den *bevisførelse* Brith fremførte i replik 29 hvorved der ikke længere skulle være en uenighed om holdning mellem de to søstre. Men på trods af det fremfører Brith i replik 31 yderligere en lang *bevisførelse* for sin *holdning*.

Jeannes reaktion på Briths sidste *bevisførelse* er latter (replik 32). Hun forsøger ikke nogen egentlig verbal *bevisførelse*. Hun har vist villighed til at imødekomme Brith i replik 30, hvorefter Brith fortsætter sin *bevisførelse*. Med sin latter signalerer hun at “Brith er for meget” og diskvalificerer hende som samtalepartner. Jon går derefter ind med en replik “det er storesøster der taler” (33) der forsøger at tolke Jeannes latter. Holdningsudvekslingen går derefter over i en ren *evaluering* af den holdning og de beviser der har været fremført, og det varer frem til replik 45.

Efter evalueringsssekvensen hvor især Jeanne får lov til at udtrykke mis-hag over storesøsterens holdning, når søstrene frem til en løsning og opløsning af holdningsudvekslingen, der kan accepteres af begge. Det sker

i replikkerne 46 til 49. Det er Brith der med en replik der indeholder en *indrømmende løsning* "men der er da også masser af negative ting T P selvfølgelig PP men dem skal du jo også løse hen ad vejen" (replik 46), tager initiativ til en løsning ved at påstå at der er mange negative ting, men man kan gøre noget ved dem. Jeanne accepterer denne åbning, og i sit bidrag til en *løsning* i replik 47 "ja PP de bliver også positive på et eller andet tidspunkt selvfølgelig" bygger hun videre på Briths tankegang, at når man gør noget ved det negative, så bliver det positivt. Brith udtrykker i replik 48 enighed i Jeannes udlægning af hendes initierende udsagn om *opløsning af uenigheden*, og Jeanne gentager i replik 49 sin udlægning fra replik 47.

Efter at enigheden er beseglet, kan Brith runde udvekslingen af med en *evaluering* i replik 50 "jamen så kan det jo være ligemeget". *Evalueringen* er umulig at afkode entydigt. Den kan enten gå på indholdet af udvekslingen, at der ikke er grund til uenighed fordi de to søstre på det indholdsmæssige plan er enige, eller den kan gå på det meningsløse i at føre en sådan holdningsudveksling og følgelig tier hun (og søsteren) da også i en længere periode.

5.3 ANALYSEPROBLEMER

Analysen af holdningsudvekslingen mellem de to søstre giver anledning til at omtale tre forhold, nemlig forskellen mellem logisk argumentation og kommunikativ argumentation, forholdet mellem taleture og bidrag til genrens opbygning, og replikkernes betydning i konteksten.

Det er tydeligt at strukturbeskrivelsen af en holdningsudveksling på en måde ligner en beskrivelse af en argumentationsstruktur, men også at den afviger. Der er dog ikke fra min side tale om at undersøge hvorvidt en logisk argumentation er til stede eller ej. Det fremgår vist klart af sekvensen at det er svært at fremanalysere en stringent logisk argumentation. Ud fra en logisk betragtning kan det være meget svært at finde ud af hvilket emne der ligger til grund for argumentationen, ligesom det er tydeligt at det udvikler sig under diskursens afvikling. I min beskrivelse af genren er det ikke det at indfange den logiske argumentation der er i fokus, men derimod hvordan de forskellige bidrag bliver opfattet i relation til genren holdningsudveksling – man kunne kalde det hvordan den kommunikative argumentation opbygges³. Analytisk befinder vi os på deltagernes niveau og accepterer hvad de accepterer som bidrag til holdningsudvekslingen.

Det fremgår ligeledes af eksemplet at ikke alle taleture indeholder

bidrag til opbygning af holdningsudvekslingen. Der er forsøg på taleture der fremstår semantisk uafsluttede således at man ikke kan afkode et indhold af det sagte, og der er taleture der må betragtes som parentetiske i forhold til genrens afvikling, fx replikkerne 16-20. Mod slutningen af udvekslingen, i replikkerne 32 til 45, er der igen en del taleture der ikke strukturelt indgår i holdningsudvekslingen, der er dels tale om evaluering, dels om uddybende spørgsmål.

Det er ikke entydigt hvad de forskellige aktanter mener med deres replikker, jf. Jons replik 6; fx er der ofte ironi, sarkasme og underforståede betydninger til stede i replikkerne. Betydningen kan ikke afgøres entydigt ved blot at se på den enkelte replik løsrevet fra konteksten. Hvis man vælger at følge interaktanterne og afkode betydningen ud fra den reaktion som viser sig i de følgende replikker, så får man bedre forståelse for den betydning som replikken får i selve forløbet, den kommunikative betydning af det ytrede. Men heller ikke ved denne metode kan man i alle tilfælde entydigt afgøre hvad der menes med de enkelte replikker, måske fordi de involverede interaktanter ikke altid er interesserede i at være præcise, idet betydningsmæssig uklarhed kan være hensigtsmæssig i en interaktion. Det er måske det der sker i holdningsudvekslingen mellem de to søstre hvor en betydningsmæssig uklarhed bevirker at det bliver vanskeligere at klynge en af de talende op på at have sagt bestemte ting.

Den betydningsmæssige sløring af replikker har indflydelse på definitionen af de enkelte strukturelementer fordi disse defineres ud fra deres lokale placering i konteksten. Det er et problem jeg i denne analytiske sammenhæng har, og som jeg har til fælles med den del af lingvistikken der opererer med analytiske enheder der indeholder selvstændig mening, fx konversationsanalysen og talehandlingsanalysen. Problemet kan fx minimeres ved at lade andre gentage ens analyser og derefter kontrollere for intersubjektivitet (et eksempel med analyseenheder af lignende karakter kan findes i Møller 1993:236ff).

6 STRUKTURBESKRIVELSE AF HOLDNINGSUDVEKSLING

Det er nu muligt at opstille en model der indeholder hvad vi kunne kalde en holdningsudvekslingens grammatik. Den viser hvordan strukturen for en holdningsudveksling ser ud hvad enten der er tale om enighed eller uenighed om den fremsatte holdning. Inspirationen til modellen er hentet

fra generativ grammatik. Valget af model er dog foretaget udelukkende ud fra pædagogiske hensyn, idet jeg finder at denne modelbeskrivelse bedst kan hjælpe læseren til at forstå den til tider komplekse struktur. Modellen er opbygget over hele det materiale jeg har analyseret, og den vil derfor indeholde strukturelementer der ikke har været præsenteret tidligere i de analyserede eksempler.

Vi begynder med en beskrivelse af holdningsudvekslingens overordnede strukturelle opbygning:

FIGUR 1

HOLDNINGSUDVEKSLINGENS OVERORDNEDE STRUKTUR

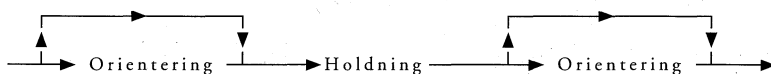
Figuren skal læses fra venstre mod højre, hvor de fire overordnede strukturelementer: *holdning*, *reaktion*, *bevis* og *løsning* forekommer i nævnte rækkefølge. Som figuren viser er elementerne *holdning* og *reaktion* obligatoriske for holdningsudvekslingen, hvorimod både *bevis* og *løsning* er fakultative elementer. Dette kan aflæses i modellen ved at der efter elementet *reaktion* er mulighed for enten at gå videre til elementet *bevis* eller gå videre til *løsning* eller blot stoppe, det sidste er markeret med ruter uden om henholdsvis *bevis* og *løsning*. Som tidligere påpeget er det ved *reaktionen enighed* at vi ser at de to efterfølgende elementer ikke behøver at komme i spil.

Det fremgår ligeledes af modellen at man kan vende tilbage til en tidligere position i forløbet. Det sker ved *reaktion*, hvor man, hvis holdningen kommer til at fremstå for vagt eller misforstået etc., kan genfremsætte den, hvad der i figur 1 svarer til at man returnerer til indgangen af figuren og genfremsætter den oprindelige *holdning*. Det sker normalt kun i de tilfælde hvor der er fremkommet en reaktion med stærk uenighed om den fremsatte holdning.

I det følgende vil jeg beskrive de fire overordnede strukturelementer mere præcist, for at afdække hvilke muligheder for realisation de rummer. Vi begynder med elementet *holdning*:

FIGUR 2

STRUKTURELEMENTET HOLDNING

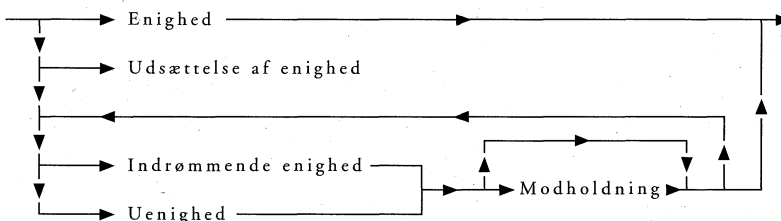

Som figur 2 viser kan der enten før eller efter fremsættelsen af en *holdning* forekomme noget *orientering*. Formålet med elementet *orientering* er at understøtte og begrunde selve holdningstilkendegivelsen.

I figur 3 gennemgås strukturelementet reaktion. Det er det af de fire overordnede strukturelementer der har det mest komplekse forløb:

FIGUR 3

STRUKTURELEMENTET REAKTION

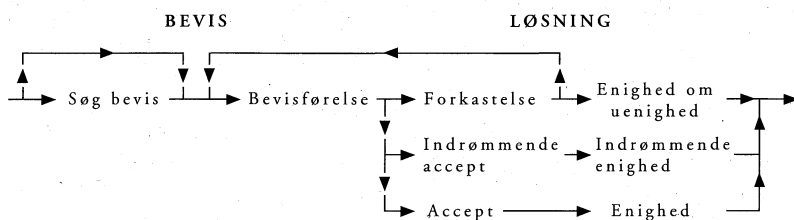

Der kan forekomme fire typer reaktion, spændende fra enighed til uenighed. Hvis der er tale om *reaktionen: enighed*, ser vi at der umiddelbart kan fortsættes videre til strukturelementet *bevis*. Det samme sker ved reaktionen *udsættelse af enighed*. Hvis vi derimod får reaktionerne *indrømmende enighed* eller *uenighed*, kan man også herfra gå frem til strukturelementet *bevis*, men ofte vil uenigheden efterfølges af fremsættelsen af en *modholdning*. Fra *modholdningen* kan man vælge enten at gå videre til *bevis* eller man kan tage stilling til *modholdningen*. Dette er markeret ved at der returneres fra *modholdningen* til *indrømmende enighed* og *uenighed*.

Hvis der enten er meget stærk uenighed om den fremsatte *holdning* eller der har været et omfattende gennemløb af elementet *reaktion*, kan man, jf. figur 1, vende tilbage og genoptage strukturelementet *holdning*. Det sker normalt for at præcisere hvad den oprindelige holdning gik ud på.

FIGUR 4

STRUKTURELEMENTERNE BEVIS OG LØSNING

I figur 4 gennemgås både strukturelementet *bevis* og *løsning*, da *løsning* er kontekstuel afhængig af ad hvilken af de tre ruter i bevisdelen man kommer til *løsning*. Som det fremgår af figuren er elementet *søg bevis* fakultativt. Derefter kommer selve bevisførelsen. På denne kan der reageres på tre måder, enten ved *forkastelse*, som normalt medfører en returnering til bevisførelse, ved *indrømmende accept* eller *accept*. De to sidste reaktioner fører umiddelbart videre til strukturelementet *løsning*.

Løsning kan have tre forskellige realisationer alt afhængig af resultatet af strukturelementet *bevis*. Hvis *bevis* slutter med *forkastelse*, så vil løsningen realiseres som en strategisk løsning, hvor man beslutter at være enige om at være uenige. Den *indrømmende accept* fører frem til en løsning med *indrømmende enighed*, og endelig fører *accept* af bevisførelsen til *enighed*.

I mit datamateriale er der realisationer der afviger fra den ovenstående strukturbeskrivelse. Der er fx udvekslinger hvor man ikke når frem til en løsning hvorved realisationen fremstår uafsluttet og tydeligvis efterlader en mindre behagelig atmosfære. Disse tekster mener jeg skal ses som afvigelser fra den struktur jeg ovenfor har skitseret. Hvis realisationen af genren er for afvigende, kan deltagerne i interaktionen gøre opmærksom på det ved hjælp af metakommentarer eller de kan afparere ved ikke at ville ytre noget der kan opfattes som bidrag til opbygningen af genren, fx ikke at reagere på holdningstilkendegivelsen eller på anden måde mere kontant ignorere den, fx ved et umotiveret emneskift.

Man skal bemærke sig at modellen viser såvel strukturen i en holdningsudveksling som forløbet, forstået som den rækkefølge strukturelementerne vil optræde i. Hvad beskrivelsen ikke indeholder, er den interaktionelle fordeling af roller i udvekslingen. Der skal deltage mindst to personer, men

der kan selvfølgelig deltage flere. Hvis der er to deltagere, så skal de selv sørge for at de kommer igennem holdningsudvekslingens forskellige faser; hvis der er flere end to så kan deltagerne fordele ansvar imellem sig, nogle vil give mange bidrag og andre få.

7 A F S L U T N I N G

Jeg mener at det er muligt at definere dialogiske genrer i den mundtlige diskurs, på genrernes egne betingelser, og arbejde med dem på empirisk grundlag. Vi er dog ikke nået så langt endnu med undersøgelsen af disse genrer at vi præcist kan fremlægge et veldokumenteret bud på de velformede realisationer af genrerne, og vi kan derfor heller ikke præcisere hvilken strukturvariation i mere klassisk sociolingvistisk forstand der måtte være tale om. Beskrivelsen af holdningsudvekslingen er blot en beskrivelse af en ud af mange genrer, og der foreligger således et stort empirisk arbejde inden vi når så langt som til at have en fyldestgørende beskrivelse af de mest almindelige mundtlige genrer.

N O T E R

1. Her taler jeg om lingvistikken, og ikke videnskabsgrene som fx folkløristikken og litteraturvidenskab, hvor der har været arbejdet med beskrivelse af teksters struktur og opbygning. Se Günthner & Knoblauch (1995) mht. en fyldestgørende oversigt over forskning i andre videnskabsgrene end lingvistikken.
2. Charlotte Linde har siden arbejdet videre med fortællinger af den type der kaldes *life stories*. Hendes forskningsinteresse har dog været mere socialpsykologisk end lingvistisk.
3. Inspirationen til denne skelnen mellem en logisk og en kommunikativ argumentation er hentet hos Jørgensen og Onsberg (1987).

L I T T E R A T U R

- Beaugrande, Robert de & Dressler, W.U. (1981): *Introduction to Text Linguistics*. London: Longman.
- Günthner, Susanne and Hubert Knoblauch (1995): Culturally patterned speaking practices – the analysis of communicative genres. *Pragmatics* 5:1. 2-32.

- Halliday, M.A.K. (1985): *An Introduction to Functional Grammar*. London: Edward Arnold.
- Horvath, Barbara (1985): *Variation in Australian English*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Horvath, Barbara: Text in conversation: Variability in story-telling texts. NWAVE XV. Stanford.
- Horvath, Barbara & Suzanne Eggins (under udg. i *Festschrift for M.A.K. Halliday*): Opinion texts in conversation.
- Hymes, Dell (1972): Models of the interaction of language and social life. Gumperz and Hymes (eds): *Directions in Sociolinguistics*. New York: Holt, Rinehart and Winston. 35-71.
- Johansen, Marianne (1994): Emnehandler i funktion. Om organiseringen af emner i en samtale. *NyS* 18. 39-61.
- Labov, William (1972): *Language in the Inner City – Studies in Black English Vernacular*. Philadelphia: Pennsylvania University Press.
- Linde, Charlotte & William Labov (1975): Spatial networks as a site for the study of language and thought. *Language* 51. 924-939.
- Møller, Erik (1993): *Mundtlig fortælling. Fortællingens struktur og funktion i uformel tale*. København: Reitzels Forlag.
- Romaine, Suzanne (1984): The status of sociological models and categories in explaining linguistic variation. *Linguistische Berichte* 90. 25-38.
- Sacks, Herbert, Emanuel Schegloff and Gail Jefferson (1978): A simplest systematics for the organization of turn taking for conversation. Schenkein (ed.): *Studies in the Organization of Conversation Interaction*. New York: Academic Press. 7-55.
- Schiffrin, Deborah (1994): *Approaches to Discourse*. Oxford and Cambridge USA: Blackwell.
- Togeby, Ole (1994): Anmeldelse af Erik Møller: *Mundtlig fortælling. Fortællingens struktur og funktion i uformel tale*. *NyS* 19. 95-102.